polnud korda läinud sundida lõplikule alistumisele, keda ta aga nüüd kohustas maksma 200 grivnat sõjamaksu. See sõjaandam jääb aga maksmata, sest et vürsti saadikud, kes seda sisse pidid nõudma, minema kihutatakse, ja 1061. a. kevadel tulid sossoolid — kroonikad kriipsutavad alla nimelt kevadet, nii et me vaevalt eksime, oletades, et sossoolid, ära oodates jõgede lahtiminekut, algasid peale tungimist suurveega veeteed mööda —, võitsid ära Tartu ümbruse külad, vallutasid Tartu enese, põletasid maha linnuse ning majad ja liikusid, võideldes ja palju kurja tehes, Pihkvani, kus pihkvalased ja novgorodlased nendega lahingusse astusid ja nende edasitungimisele piiri panid; seejuures ulatus mahatapetud venelaste arv 1000-ni. Nii kroonikad. Kui sõnades „градъ и хоромы пожгоша“ on mõlemad mõisted esitatud eraldi, siis võib järeldada, et kindlustuse kaitsel oli välja arenenud silmanähtavalt mingi asula.

Kolmekümne-aastase võõra võimu valitsemise järel oli Tartu jälle vaba ja kindlustati uuesti tarvilisel määral. Vaevalt võis küll uskuda, et venelased nii kergesti sellest huvidealast oleksid loobunud. Nüüd algavad nende üle poolteise aastasaja vältavad võitlused eestlastega, mis kestavad vahelduva õnne ja saavutustega, kuni sakslased viimased oma alla heidavad.

1116. aastal Novgorodi ja Pihkva üleskutsel algatatud sõjakäik oli kahtlemata mõeldud ka Tartu vastu, viis aga siiski vaid Otepää vallutamiseni. Tekib mulje, nagu oleks Otepää peale Tartu vabastamist ehitatud selle kaitseks idapoolse naabri vastu; asus ta ju otse kolme järve vahel ja, ehitatuna nagu mingi kitsuse kohale, sulges loomuliku tee, mis siirdus Pihkva piirkonnast läbi soode ja soiste metsade mööda rohkem läbipääsetavaid kõrgustikke. Tartu jäi puutumata, ja kuigi Otepää langes, siis on nähtavasti vastupanu olnud ometi sedavõrt tugev, et venelased taganesid. Viisteistkümmend aastat hiljemini — kroonikud märgivad 6638. ja 6639. a., s. o. 1130 või 1131. a., nii siis mitte ühinedes aastaarvus — alustatakse uus sõjakäik, millel on olnud aga nähtavasti sama väikesed tagajärjed, sest peale mõningate üldlausete röövimiste, tapmiste, rüüstamiste ja sõjamaksu kohta ei saa ka kroonika midagi muud teatada. Järgmisel 1131./32. a. talvel katsub vürst Vsevolod Mstislavitš, möödudes Otepääst põhja poolt, uuesti kallale tungida. Kuid kroonika peab tunnistama suurt ebaõnnestumist: Vaigas said venelased 23. jaanuaril lüüa, kandes raskeid kaotusi. Kahe aasta pärast võtab Vsevolod eestlaste vastu uue, seekord tagajärjeka sõjakäigu ette; ta saavutab eesmärgi: 9. II. 1133. a. langeb Tartu teist korda venelaste kätte. Kui kaua venelased siin peremehed said olla, on võimatu kindlaks määrata; Vene kroonikad vaikivad sellest täitsa, kui mitte arvesse võtta, et Tartu võidi tagasi võita ühenduses kroonikais mainitava, 1176./77. a. talvel „kogu Eestimaa poolt“ kuni Pihkvani ettevõetud sõjaretke ajal, mis venelasilt tunduvaid ohvreid nõudis. Siiski jätab see sõjaretk rohkem röövkäigu mulje, milliseid järgneval ajajärgul ette võtsid mõlemad pooled vahelduva õnnega, ilma et need oleksid viinud venelasi mingisuguse tulemuseni peale sõjasaagi. Igatahes oli Tartu jälle vaba ja jäigi vabaks, välja arvatud lühike vaheaeg 1191./92. a. talvel. Vürst Jaroslav Vladimirovitš kavatses sõjakäiku kas leedulaste või eestlaste vastu. Tõesti liikus ta suurte Novgorodi ja Pihkva vägedega eestlaste vastu ja vallutas 1191./92. a. talvel ka Tartu. Samal ajal laskis ta tuhaks põletada Otepää, olles õigel arusaamisel selle punkti tähtsusest. Sel allaheitmisel ei olnud kuigi pikka kestust. Raske on otsustada, kas Jaroslavil polnud tõesti kavatsust siin pikalt püsida või tundis ta ära selle ettevõtte teostamatuse. Igatahes teatavad kroonikad vaid seda, et ta